

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav Dálného východu

teze disertační práce

PhDr. Hana Třísková

Segmentální struktura čínské slabiky

Segmental Structure of Mandarin Syllable

studijní obor: jazyky zemí Asie a Afriky

studijní program: filologie

vedoucí práce: PhDr. Zdenka Heřmanová, CSc.

konzultanti: PhDr. David Sehnal, prof. PhDr. Zdena Palková, CSc.,

PhDr. Tomáš Duběda, Ph.D.

rok podání: **2010**

TEZE

Tato práce se zabývá stavbou a výslovností slabiky současné standardní čínštiny *putonghua*, která je jazykovou normou v ČLR a jejíž fonologický systém je založen na pekingském dialektu (slabika v jiných varietách čínštiny nebude předmětem naší pozornosti). Zajímat nás bude mimo jiné to, jakým způsobem je vhodné čínskou slabiku fonologicky a foneticky popsat pro účely výuky čínské výslovnosti.

PROČ SLABIKA

Slabika je v čínštině jednotkou zásadní důležitosti. Nejen že je – tak jako univerzálně ve všech jazycích – nejmenší stavební jednotkou souvislé řeči; kromě toho má i vztah k významu: vystupuje jako **hmotný nosič morfému** (což v běžných evropských jazycích jazyčích neplatí). Např. *huǒ* 火 znamená „oheň“, *chē* 车 znamená „vůz“, *huǒchē* 火车 znamená „vlak“. V čínštině je tedy jazyková jednotka na úrovni slabiky významnou jednotkou gramatického, fonologického i fonetického popisu. V procesu výuky výslovnosti čínského jazyka pak zvládnutí inventáře slabik (můžeme mluvit o „slabikáři“ ve smyslu anglického *syllabary*) představuje první a klíčovou fázi, která je rozhodující pro úspěch dalšího studia výslovnosti. Pokud si student v začátcích studia řádně neosvojí zvukovou podobu izolovaných slabik, nevratně to poznamená jak budoucí úroveň jeho mluveného projevu, tak i schopnost percepce. A nedostatečné zvládnutí zvukové stránky jazyka může posléze u studenta poškodit jazykovou kompetenci jako celek. Citujme publikaci *Gimson's Pronunciation of English* (Cruttenden ed. 2001:296): „*High adequacy in lexis and grammar can be negated by incompetence in the signalling phase, when the prime medium is speech.*“ Tato věta nepochybně platí nejen pro angličtinu, ale i pro čínštinu a ostatní jazyky.

Čínština je jazyk tónový. Nedílnou součástí slabiky je vedle segmentů i složka suprasegmentální – **tón**, který rozlišuje lexikální významy (slabika *ma* vyslovená v 1. tónu, *mā*, znamená maminka, ve 3. tónu, *mǎ*, znamená „kůň“ atd.). Tón se nakládá na slabiku a může znatelně ovlivnit realizaci segmentů. Zvuková podoba čínské slabiky je tak nerozlučnou jednotou segmentálních složek a tónu – jak z hlediska diachronního vývoje, tak i z hlediska svého synchronního zvukového utváření, produkce i percepce. V tomto smyslu tedy naše práce neposkytuje komplexní obraz (izolované) čínské slabiky; jak naznačuje název, bude věnována pouze *segmentální* slabice. Tón v zásadě necháme stranou (přestože se v řadě případů odkazům na souvislosti s tónem nelze vyhnout). Není to však proto, že bychom tónové složce upírali její důležitost. Je třeba zdůraznit, že **slabika bez tónu není úplná**, že nenese žádný význam a že je abstrakcí pro účely analýzy či jazykového studia.

Ve zkoumání zvukové stavby standardní čínštiny i při praktickém zvládnutí výslovnosti představují (tónické) slabiky pouze první krok, kterým záležitost zdaleka nekončí – dále samozřejmě přistupují faktory a aspekty vyšších rovin, např. redukce segmentů vlivem nepřízvučnosti slabiky, interakce tónu a přízvučnosti, distribuce přízvučných slabik ve víceslabičných slovech, sandhi tónů, manifestace přízvučnosti (tj. jeho akustické koreláty), větný přízvučnost a jeho vztah ke gramatické stavbě věty, větné intonace atd. Domníváme se však, že důkladný popis systému slabik představuje fundament, který je pro další kroky zcela zásadní – ať už pro lingvisty, nebo pro studenty jazyka – a že si zaslouží samostatnou studii.

CÍL PRÁCE

Cílem této práce není představit vlastní pojetí fonologického popisu čínské slabiky (ač některé náměty budou učiněny), nýbrž vybrat **takovou analýzu slabiky**, která je dobře využitelná v procesu **výuky čínštiny jako druhého jazyka**. To znamená: budeme zkoumat, které z existujících interpretací zvukové materie ve slabice a které transkripce jsou optimální pro efektivní zprostředkování této materie studentům a také pro její praktické zvládnutí, nácvik. Budeme tedy probírat jednotlivé okruhy a témata vždy ve spojitosti s aplikací ve výuce a pedagogickými aspekty. Daný cíl pokládáme za analyticky legitimní: výuka čínské výslovnosti je polem, na kterém jsou mnohá zajímavá a nedořešená témata související s fonologickou interpretací, fonetickým popisem i samotnou metodologií výuky. Navíc výuka čínské výslovnosti je celosvětově důležitým tématem – vzhledem k významnému postavení čínštiny mezi jazyky světa (které se odvíjí od počtu mluvčích i mezinárodního významu ČLR) a potažmo vzhledem k počtu cizinců studujících čínštinu jako druhý jazyk, který je doslova obrovský. Přes tento široký trh, který by mohl motivovat jejich obsahové zdokonalování a modernizaci, zůstávají jazykové učebnice mnohdy v zajetí konzervativních přístupů a zažitých schémat, dostatečně nereflektují vývoj v oblasti lingvistiky a fonetiky. Naše práce se snaží o vlastní pohled na tento problém.

Ve výuce a studiu čínské výslovnosti (tak jako v jiných jazycích) záleží na tom, jaké úrovni, kvality výslovnosti studující aspiruje dosáhnout. Jestliže použijeme termínů ze závěrečné stati věnované výuce angličtiny z již zmiňované publikace *Gimson's Pronunciation of English* (str. 298), tak jedním extrémem je **restricted intelligibility** („omezená srozumitelnost“, kdy mluvčí v zásadě používá fonetický a fonologický systém rodného jazyka a mimo svoje okolí bude pravděpodobně málo srozumitelný), druhým extrémem je pak **high acceptability** („vysoká přijatelnost“, kdy posluchač hovořící daným jazykem jako rodným nemusí mluvčího vůbec rozpoznat jako mluvčího nerodilého). Někde mezi tím je pak **general intelligibility** („všeobecná srozumitelnost“). Je nasnadě, že naše práce je určena zájemcům, kteří chtějí dosáhnout vysoké jazykové kompetence a **přiblížit se svojí výslovností rodilým mluvčím**. S celosvětově stoupajícím významem čínštiny lze předpokládat, že takových zájemců bude přibývat. Cílovou skupinou jsou *dospělí* studenti. Dospělý studující jakéhokoli cizího jazyka si jej osvojuje jiným způsobem, než si dítě osvojuje mateřštinu: při nácviku výslovnosti musí překonávat interference ze zvukového systému jazyka rodného. Přestože osvojování zvukové stránky jazyka je založeno především na imitování a na procvičování motorických a percepčních dovedností, tak pro dospělého má nepochybně význam i teoretická instruktáž a vhléd do abstraktního systému. Naše práce by měla toto poskytnout. Podává ucelený obraz o segmentální slabice a má tedy do značné míry monografický charakter, čemuž odpovídá i její rozsah.

KOMU JE PRÁCE URČENA

Text by se mohl stát užitečným v první řadě **pro vysokoškolské pedagogy**, vyučující základy čínské výslovnosti. U učitele je kvalitní výslovnost maximálně žádoucí, neboť funguje jako vzor pro studenty – ti imitují dobré i špatné vzory. Výslovnost pedagoga by se neměla markantně odlišovat od výslovnosti rodilých mluvčích zaznívajících ze zvukových nahrávek. Vyučující by měl být navíc schopen u studenta odhalit zdroj chyb a poskytnout mu kvalifikovaný návod ke správné výslovnosti. Práce by dále mohla posloužit jako podklad při sestavování **vysokoškolských učebních materiálů** pro výuku čínské fonetiky. Bude užitečná i **pro studenty sinologie** s hlubším teoretickým zájmem o fonetickou problematiku i o jemnosti čínské výslovnosti. Může být též zajímavá **pro lingvisty a fonetiky**, kteří chtějí získat bližší představu o zvukové stavbě čínštiny ve srovnání s jinými jazyky. Doufáme, že práce poslouží i jako **referenční materiál** – lze v ní konzultovat jednotlivá úzká témata a

jejich analýzu v literatuře, ať už jde o témata fonologická (např. status palatálních iniciál, pohled na čínské diftongy a triftongy, otázka přítomnosti slabičných souhlásek v čínštině), nebo fonetická (např. výslovnost nosových finál, metody, jak u studentů při výslovnosti slabik zabezpečit tautosylabičnost segmentů atd.). Naše práce též poměrně vyčerpávajícím způsobem poskytuje **přehled literatury** o čínské segmentální slabice.

KONCEPCE

K výkladu zvukové stavby čínské slabiky existuje pestrá škála přístupů, z nichž každý má svoji legitimitu. Už Yuen-Ren Chao 1934:38 zdůrazňoval: „...*different systems or solutions are not simply correct or incorrect, but may be regarded only as being good or bad for various purposes.*“ U nás je volba celkové koncepce i jednotlivých řešení podřízena účelu pedagogickému. V současné době existuje ve světě široká škála učebnic určených cizincům, které vykládají zvukovou stavbu *putonghua*. Jaké přístupy ke slabice nalezneme v těchto učebních materiálech? Pro naše potřeby můžeme rozlišit dva typy:

1. Přístupy, které vycházejí z fonologických tradic a bádání **západní lingvistické komunity** (někdy na ně pro zjednodušení odkazujeme jako na „západní“ modely).

2. Přístupy, které vycházejí z **čínských fonologických tradic**; tyto tradice jsou staré mnoho staletí a velmi se liší od našich: nepracují ani s analýzou slabiky na segmenty, ani s koncepty „samohláska“, „souhláska“. Objevují se v nich komponenty slabiky jiného typu: „**iniciála**“ (iniciální souhláska) a „**finála**“ (zbytek slabiky). Ve finále lze pak vymezit komponenty nižších rovin. I v tomto modelu lze sice dospět ke komponentům na úrovni segmentů („iniciála“ – „mediála“ – „centrála“ – „terminála“), ty jsou však primárně definované svojí funkcí ve finále/slabice, a nikoli svým samohláskovým nebo souhláskovým charakterem. Např. terminálou může být jak souhláska ([n], [ŋ]), tak samohláska ([i], [u]).

Pro strukturu čínské slabiky v literatuře narazíme na dva hlavní modely: model *Initial – Final* (který je v souladu s tradičním čínským pohledem na slabiku) a model *Onset – Rime*, který přijímá mnoho současných fonologů. Na modelu *Initial – Final* je založen čínský latinizační systém **pinyin** (*Hanyu pinyin fang'an*, schválen r. 1958, budeme jej označovat „abeceda pinyin“ nebo HPF), jehož fonologický rámec přirozeně reflektuje tradiční čínskou představu o slabice.

Učební materiály publikované v ČLR bez výjimky **pracují s pinyinem**. Tento „monopol“ pinyinu v čínských učebnicích je důsledkem faktu, že pinyin je oficiálním nástrojem pro latinkový zápis standardní čínštiny *putonghua*. Pinyin již dlouho ovládá taktéž učebnice vydávané mimo ČLR. Přestože pro fonologickou reprezentaci hlásek zde nemusí být nutně používán pinyin, nýbrž např. symboly IPA, tak v zásadě bývá repektována představa o slabice v pinyinu ztělesněná – pracuje se s tradičními komponenty slabiky „iniciála“ a „finála“. Navíc pinyin bývá používán k zápisu slabik a slov, např. ve cvičeních. Učebnice pracující v **současném teoretickém rámci** jsou naprosto vyjímečnou záležitostí. Nám je známa jediná: *The Sounds of Chinese* od Yen-Hwei Lin (2007; její přístup patří k těm, které jsou založené na tzv. „omezeních“, *constraints*; jednotky iniciála – finála nepřijímá). Systematická učebnice, která by vycházela výhradně z **čínských fonologických tradic**, neexistuje. Můžeme tedy shrnout, že ve výuce zatím žádná alternativa k pinyinovému rámci fakticky neexistuje. Domníváme se, že pro účely jazykové výuky je jednoznačně vhodné **přijmout fonologický model založený na pinyinu**.

ARGUMENTY PRO VYUŽITÍ PINYINU

Proti využití pinyinu ve výukových materiálech pro cizince lze jako námitku uvést v první řadě to, že nevznikl pro jazykovou výuku cizinců, nýbrž je systémem vytvořeným Číňany primárně pro ně samotné (k zachycení standardní výslovnosti). S tím souvisí fakt, že pinyin není transkripce, nýbrž ortografickým systémem s rozmanitými společenskými funkcemi – neposkytuje jednoznačnou představu ani o výslovnosti slabik a slov (tu je nutné uvádět v IPA), ani o jejich fonologické struktuře. Navíc lze namítnout, že pojetí slabiky uplatněné v pinyinu neodpovídá současným trendům v popisu čínštiny. Nabízelo by se tedy přijít s vlastním řešením. Nicméně argumenty *pro* pinyin jsou velmi silné:

– Pinyin se dnes objevuje prakticky ve všech učebnicích čínštiny a také v jazykových slovnících pro zápis výslovnosti znaků. Navíc v ČR dnes funguje téměř jako paralelní systém písma (byť s jistými výhradami), prosazuje se i celosvětově jako více či méně závazná forma latinizace čínštiny. Vzhledem k tomu je zvládnutí pinyinu **naprosto nezbytností pro každého studujícího**.

– Studium čínštiny je mnohem náročnější než např. studium evropského jazyka: student musí vedle **pinyinu** zvládnout náročné **znakové písmo**. Měl by též aspoň částečně ovládnout **Mezinárodní fonetickou abecedu IPA**, bez níž se kvalitní učebnice výslovnosti neobejde. Studijní břemeno dále zvyšuje fakt, že čínština je **tónový jazyk** – u morfémů a slov je nutno si zapamatovat tón(y). Pokud by se pro výuku výslovnosti přijala fonologická analýza odlišná od pinyinu, u každého morfému by si student musel zapamatovat **čtyři formy reprezentace**. Např. pro jednoslabičné slovo „elektřina“ by bylo třeba si pamatovat toto:

znakový zápis	pinyin	výslovnost v IPA	fonologický zápis
电	<i>diàn</i>	[d̪jɛn] ⁴	/tian/ ⁴

Avšak pro běžné studenty čínštiny, kteří nemají speciální zájem o fonetiku a fonologii (a těch je většina), pokládáme za **neúnosně složité** přidávat ke třem nevyhnutelným formám (znaky, pinyin, IPA) ještě čtvrtou. Zejména z tohoto důvodu **nepředkládáme samostatnou fonologickou analýzu**. Model, který se pokusíme nastítnit, celkově zůstává v rámci vytyčeném abecedou pinyin, i když v některých dílčích ohledech čerpá i z jiných analýz. Od pinyinu se odchýlíme jen v některých jednotlivostech, na které vždy upozorníme.

POSTUP VÝKLADU

Nejprve se podívejme, jak je organizován výklad slabiky v učebnicích čínské výslovnosti a zdali má tato praxe nějaké nedostatky. Jádrem zpravidla bývá **popis iniciál a popis finál**; někdy mu předchází pasáž o **segmentálním inventáři** (připomeňme, že popis zvukové stavby běžných jazyků obvykle začíná právě od výkladu inventáře segmentálních fonémů). Popis **struktury čínské slabiky** a jejích komponentů obvykle následuje až později. Funkce segmentů ve slabice bývají zmiňovány teprve v souvislosti s alofonickými variacemi fonémů. Z cizojazyčných učebnic tak v zásadě postupují např. Dow 1972, Huang 1981, Ma 1999. Ani v čínských učebnicích publikovaných v ČR se vesměs nezačíná od objasnění struktury slabiky a jejích komponentů. To mj. znamená, že čtenář se dozví o vnitřní stavbě finál teprve poté, co je probrán celý inventář finál. V kapitole „Slabika“ u většiny publikací bohužel ani nenalézáme hierarchické schéma slabiky. Souhrnně lze říci, že do čínských učebnic se sice výrazně promítají tradiční koncepty a představy o slabice a ve výkladu se vždy pracuje

s komponenty „iniciála“ a „finála“, přesto však **struktura slabiky a její komponenty nejsou východiskem výkladu**. To pokládáme za nelogické. Je to zřejmě spoluzpůsobeno faktem, že jakkoli pinyin do značné míry odráží tradiční čínský pohled na slabiku, tak jakožto latinizační systém je nevyhnutelně postaven na „západním“ fonologickém přístupu a primární analýze slabiky na samohlásky a souhlásky.

My jsme toho názoru, že pohled na čínskou slabiku jako na sekvenci samohláskových a souhláskových fonémů, uspořádanou podle určitých fonotaktických pravidel, není sám o sobě dostatečný. Vyplývá to jak z typologických charakteristik čínského jazyka, tak i z čínských fonologických tradic, které tyto rysy odrážejí. Má-li student pochopit, podle jakých principů se segmenty spojují, aby utvořily slabiku, a dále to, jaké fonetické formy přijímají a proč, je důležité, aby nejprve získal vhled do ustrojení čínské slabiky jako celku. Podle nás je tedy nejen výhodné, ale dokonce metodologicky nezbytné nezačínat výklad od segmentálního inventáře, nýbrž **od popisu struktury slabiky a jejích komponentů** (platí to nejen pro učebnice, ale i pro teoretické práce). Studentům se tak umožní během dalšího výkladu vidět jednotlivé segmenty v nerozlučné jednotě s jejich funkcí ve slabice a získat představu o jejich hierarchizovaných vztazích k segmentům ostatním. Naproti tomu výklad začínající od segmentálního inventáře podsouvá studentům představu o slabice typu „korálky navlečené na šňůře“, kdy je primárně důležitý samohláskový či souhláskový charakter segmentů, nikoli jejich funkce ve slabice. Taková představa podle nás nereflektuje povahu čínské slabiky.

Výše uvedený postoj se promítá do organizace našeho výkladu. Práce se dělí na pět částí: 1. Úvodem, 2. Struktura slabiky, 3. Iniciály, 4. Finály, 5. Inventář segmentálních slabik.

1. V úvodních kapitolách se pokusíme charakterizovat čínský jazyk, vysvětlit, co je obsahem termínu „standardní čínština“ a přiblížit čtenáři abecedu pinyin.

2. Druhá část je věnována **slabice**. Začíná obecným pojednáním o slabice a o diftonzích / triftonzích, které vytvoří širší kontext pro další výklad. Dále už se věnujeme slabice čínské: objasníme, jaká je její povaha a proč je klíčovou jednotkou popisu zvukové stavby jazyka. Představíme ji jako hierarchickou strukturu. Předestřeme rozličnost přístupů k této jednotce, přičemž vyvětlíme dva hlavní modely: tradiční model *Initial – Final* (který je základem pinyinu) a současný model *Onset – Rime*. Zjistíme, že přes různost přístupů se drtivá většina analýz pro nejnižší úroveň segmentů shoduje na čtyřech podkladových komponentech, které označíme jako C, G, V, X (lze je víceméně ztotožnit s tradičními komponenty „iniciála“, „mediála“, „centrála“, „terminála“). Budeme se věnovat otázce obligatornosti těchto komponentů ve slabice a inventářům fonémů pro jednotlivé komponenty. Nastíníme možnosti analýzy čínských diftongů a triftongů. Tuto část uzavře popis slabiky v pojetí pinyinu.

Jádro práce tvoří představení dvou základních subsylabických komponentů v tradičním pojetí: **iniciály**, tj. iniciální souhlásky, C, a **finály**, tj. zbytku slabiky, sekvence GVX.

3. Iniciály představíme nejprve z *fonetického* hlediska. Pojednáme o jejich inventáři a artikulačních vlastnostech (v zásadě tedy bude řeč o čínských souhláskách jako takových – souhlásky jsou totiž v čínštině přípustné jen iniciálně, až na dvě výjimky). Výklad iniciál bude organizován podle jednotlivých souhláskových řad, vymezených společným místem artikulace. Ukážeme nejednotnost transkripcí mnohých iniciál v literatuře. Poté představíme *fonologický systém* čínských souhlásek.

4. Část Finály započíná naopak od jejich *fonologické* analýzy, neboť možnosti fonologické interpretace tohoto „zbytku slabiky“ jsou různé a pro účely organizovaného výkladu je třeba finály nějakým způsobem uchopit a řadit. Poté se budeme věnovat *výslovnosti* finál, která je v literatuře nahlížena rozmanitě. Budeme postupovat podle strukturních typů finál.

5. Práci uzavírá přehled celkového inventáře segmentálních slabik *putonghua*. Je nahlížen jako souhrn existujících kombinací iniciála – finála; tato kombinatorika bude objasňována v souvislosti se čtyřmi tradičními kategoriemi finál *si hu*.

U jednotlivých témat důsledně provádíme **srovnání analýz různých autorů**. Nakonec vždy zvolíme řešení, které pokládáme za nejvhodnější z hlediska výuky. Naši volbu se pokusíme zdůvodnit. Pro nastínění širšího jazykového kontextu budeme provádět **srovnání s češtinou a angličtinou**. S angličtinou proto, že ve zvukovém systému angličtiny lze najít řadu zajímavých styčných bodů s čínštinou (a to nejen na segmentální, ale i na suprasegmentální rovině).

Práce obsahuje některé **obecné pasáže a výklady pojmů** které jsou pro fonetiku a fonologu nadbytečné a/nebo elementární (např. o artikulaci souhlásek, o slabice obecně, o možnostech interpretace diftongů v jazycích, o tzv. „polosamohláskách“ atd.). Protože však je naše práce určena především sinologům, a ti nemusí být s příslušnou problematikou obeznámeni, pokládáme za nutné tyto výklady do práce zařadit (text je tedy možno zvládnout i bez předběžných znalostí v oblasti fonetiky a fonologie).

CITOVANÁ LITERATURA

Citace v textu jsou četné, neboť se snažíme zachytit širokou škálu přístupů k tomu či onomu problému (někdy bývá až překvapivě bohatá). Zajímají nás jak odborné publikace, tak učebnice – z hlediska adekvátnosti výkladu i metodologie výuky; budeme zkoumat, jak se v učebních textech odrážejí výsledky lingvistického bádání, které teoretické přístupy a řešení jsou vhodným východiskem pro pedagogické účely a do jaké míry odborné podrobnosti je na místě zacházet. Citovanou literaturu, která se týká zvukové stavby *putonghua*, můžeme v principu rozdělit do pěti okruhů:

- **Odborné publikace psané autory žijícími v ČLR**, obvykle čínsky, někdy anglicky. Jejich valná část reflektuje proudy západní jazykovědy, a to zejména publikace současné.
- **Odborné publikace nečínských autorů**, anebo čínských autorů žijících v zahraničí. Téměř vždy jsou psané anglicky. Odrážejí rozmanité fonologické přístupy.
- **Učebnice výslovnosti od autorů z ČLR, psané čínsky pro Číňany**. Jsou nástrojem jazykové standardizace a slouží především mluvčím jiných dialektů než je pekingština ke zvládnutí standardního jazyka. Můžeme sem zařadit i kapitoly o výslovnosti v publikacích, které se obírají *putonghua* jako celkem. Všechny tyto publikace se bez výjimky drží pinyinů. Protože jsou zaměřeny na šíření standardního jazyka v rámci ČLR, většinou nemají širší přesah a výsledky odborných studií si do nich zatím jen obtížně hledají cestu (výjimkou je např. Wu 1992). Nicméně mnohé z nich jsou zpracovány fundovaně a podrobně, zejména pokud je publikuje Pekingská univerzita nebo Pekingská jazyková a kulturní univerzita
- **Učebnice výslovnosti od autorů z ČLR, určené pro výuku cizinců**. Obvykle jsou psané celé v čínštině a nejsou tedy použitelné bez čínského nebo čínsky znajícího učitele. V některých se objevuje angličtina, ale mnohdy jen „alibisticky“ v nadpisech kapitol apod. Vyjíměčně jsou dvojjazyčné. Souhrnně vzato, jejich výklady bývají mnohem elementárnější než v učebnicích psaných v čínském jazyce pro Číňany. Pověštinou se konzervativně drží zavedených přístupů a nesnaží se o hledání nových efektivnějších metodologií výuky výslovnosti, jakkoli byly učiněny velké pokroky např. v jejich grafické formě, vizuální poutavosti či technické vybavenosti (CD, DVD).
- **Učebnice výslovnosti publikované v zahraničí** – buď nečínskými autory, anebo čínskými autory žijícími v zahraničí. Nejčastěji jsou psané anglicky. Je jich relativně velmi málo a

jejich úroveň i rozsah jsou rozličné. Jediná obsáhlá a erudovaná učebnice/monografie o čínské fonetice, která existuje v angličtině, je Lin 2007 (je však značně náročná a pro praktické účely obtížně použitelná). V češtině jsou k dispozici zejména učební materiály O. Švarného. Pokud jde o novější práce vydané u nás, z nichž je možno informace o čínské výslovnosti načerpat v češtině, upozorníme na přehledovou populární práci *Knížka o čínštině* australského sinologa Daniela Kaneho, přeložená skupinou našich sinologů (2009). Její součástí je kapitola o čínské výslovnosti, která byla se svolením autora přizpůsobena jazykovému pozadí českého mluvčího (překladařkou kapitoly je autorka této disertační práce). K praktickému nácviku může sloužit konverzační učebnice Uher et al. 2007, obsahující CD.

TERMINOLOGIE

V případě potřeby uvádíme u českých termínů anglické a/nebo čínské ekvivalenty (nebo naopak). Pokládáme to za užitečné: čtenáři tím usnadníme orientaci v odborných publikacích i v učebnicích – většinou jsou psané anglicky nebo čínsky. K orientaci v terminologii, která není vždy jednotná, poslouží též **česko-čínský slovníček fonetických a lingvistických termínů**, připojený na konec práce.

NÁMĚTY PRO VÝUKU

Po účely výuky doporučujeme setrvat u rámce daného pinyinem. Dále: fonologie pinyinem sice pracuje se samohláskovými a souhláskovými fonémy, ale i s tradičními komponenty slabiky; na tyto komponenty může být ve výkladu položen podstatně větší důraz. Takový přístup, kromě toho, že vystihuje povahu čínské slabiky, je pro výuku výslovnosti cizinců z metodologického hlediska velmi efektivní. Navrhujeme toto:

- Na samém začátku výkladu čínské výslovnosti by měla být osvětlena **struktura čínské slabiky a její komponenty**, což zdaleka není současnou praxí.
- Následovat by mělo **vytyčení inventářů, které přísluší komponentům na úrovni segmentů** (tedy: iniciály: /b, p, m.../ – mediály: /i, u, ü/ – centrály: /i, i, u, ü, a, e, o, er/ – terminály: /i, u, n, ng/). Dále by měl přijít popis zvukových vlastností, které jednotlivé komponenty sdílejí (např. že samohlásky ve funkci mediály se realizují jako aproximanty, nebo že terminály – jak vokalické, tak nosové – mají tendenci k oslabené artikulaci). Ani s tímto se v učebnicích neseťkáváme.
- Další výklad by měl vycházet z konceptů **iniciála – finála – tón** (což se tradičně činí). Přitom **iniciály** nepředstavují problém – jsou to jednotky na úrovni segmentů. **Finály** jsou složitější útvary; je třeba prezentovat je jako jednotky s vnitřní hierarchickou strukturou. Student by měl mít u každé nově probírané finály jasno o její stavbě.
- Co se týče **alofonických variací segmentů**, pokládáme za vhodné zřetelně rozlišovat variace podmíněné funkcí segmentu ve slabice / finále (které jsou motivované fonologicky), a variace způsobené konkrétním fonetickým okolím určitého segmentu. Druhý typ variací by měl být osvětlován na pozadí struktury slabiky (např. že regresivní asimilace ve finále má přednost před progresivní, neboť vztah centrály k terminále je těsnější než její vztah k mediále: centrála a terminála společně budují základ slabiky).

LITERATURA

- ALLETON, Viviane. *L'Écriture Chinoise - le défi de la modernité*. Paris: Bibliothèque Albin Michel, 2008.
- BAO, Zhiming. Fanqie Languages and Reduplication. *Linguistic Inquiry*, 1990, No. 3, pp. 317-350.
- BAO, Zhiming. Syllable Structure and Partial Reduplication in Classical Chinese. *Journal of East Asian Linguistics*, 1995, No. 3, pp. 175-196.
- BAO, Zhiming. The Syllable in Chinese. *Journal of Chinese Linguistics*, 1996, No. 2, pp. 312-354.
- BARTUŠEK, Josef – PALÁT, Augustin. Učebnice hovorové čínštiny. Jako příloha časopisu *Nový Orient*, 1952-1954.
- BLEVINS, Juliette. The Syllable in Phonological Theory. In: Goldsmith, John ed. *The Handbook of Phonological Theory*. Cambridge (Mass.), Oxford: Blackwell Publishers, 1995. pp. 206-244.
- CAO, Jianfen. *Xiandai yuyin yanjiu yu tansuo* [moderní fonetické výzkumy a bádání]. Beijing: Shangwu yinshuguan, 2007.
- CAO, Jianfen. Lun qing zhuo yu daiyin bu daiyin de guanxi [o vztahu mezi terminologickými dvojicemi znělá vs. neznělá, s hlasivkovým tónem vs. bez]. In: Cao, Jianfen. *Xiandai yuyin yanjiu yu tansuo*. Beijing: Shangwu yinshuguan, 2007a. pp. 17-34.
- CAO, Jianfen. Putonghua yumu /ao/ yu /ou/ de shipin xiebian duibi fenxi [srovnávací akustická analýza čínských diftongů /ao/ a /ou/]. In: Cao, Jianfen. *Xiandai yuyin yanjiu yu tansuo*. Beijing: Shangwu yinshuguan, 2007b. pp. 90-100.
- CAO, Jianfen. Cong xietong fayin kan yuyin de jiehe yu bianhua [spojování a změny hlásek z hlediska koartikulace]. In: Cao, Jianfen. *Xiandai yuyin yanjiu yu tansuo*. Beijing: Shangwu yinshuguan, 2007c. pp. 113-125.
- CAO, Jianfen. Time-varying Manner of Formant Trajectories of Chinese Diphtongs. In: Cao, Jianfen: *Xiandai yuyin yanjiu yu tansuo*. Beijing: Shangwu yinshuguan, 2007d. pp. 156-168.
- CAO, Jianfen. Fayin zengqiang yu jiansuo [redukce a posílení artikulace]. *Zhongguo yuyin xuebao*, 2008, No. 1, pp. 90-96.
- CAO, Jianfen – YANG, Shun'an. Beijinghua fuhe yuanyin de shiyan yanjiu [experimentální výzkum polyftongů pekingštiny]. *Zhongguo yuwen*, 1984, No. 6, pp. 426-433. Přetištěno In: Cao, Jianfen. *Xiandai yuyin yanjiu yu tansuo*. Beijing: Shangwu yinshuguan, 2007. pp. 74-89.
- CAO, Wen. *Hanyu yuyin jiaocheng* [kurs výslovnosti čínštiny]. Beijing: Yuyan wenhua daxue chubanshe, 2002.
- CAO, Wen. *Hanyu yuyin xunlian* [cvičebnice výslovnosti čínštiny]. Beijing: Beijing daxue, 2008.
- CAO, Wen. Huigu yu taolun: gen guoji yinbiao ji yuyinxue shuyu youguan de yixie wenti [ohlédnutí a diskuse: některé problémy spojené s IPA a fonetickou terminologií]. In: *Butong huanjing xia de duiwai hanyu jiaoxue tansuo. Diwu jie duiwai hanyu guoji xueshu yantaohui lunwenji* [výuka čínštiny v rozmanitých prostředích. sborník z 5. mezinárodní vědecké konference o výuce čínštiny pro cizince, Wulumuqi 2007]. Beijing: Waiyu jiaoxue yu yanjiu chubanshe [FLTRP], 2009. pp. 404-428.
- CAO, Zhiyun. Beijinghua [tɕ] zu shengmu de qianhua xianxiang [posouvání artikulace pekingských palatál směrem vpřed]. In: Zhao, Jinming ed. *Yuyin yanjiu yu duiwai hanyu jiaoxue*. Beijing: Yuyan wenhua daxue chubanshe, 1998. pp. 1-9.
- Cihai* [slovník Moře slov]. Shanghai: Zhonghua shuju, 1936.
- CLARK, John – YALLOP, Colin. *An Introduction to Phonetics and Phonology / Yuyinxue yu yinxixue rumen*. Beijing: Waiyu jiaoxue yu yanjiu chubanshe, ve spolupř. s Blackwell Publishers, 2000. Pekingské vydání publikace Clark a Yallop. *An Introduction to Phonetics and Phonology*. Oxford: Blackwell Publishers, 1995.
- CROTHERS, John. Typology and Universals of Vowel Systems. In: Greenberg, Joseph ed. *Universals of Human Language, Vol. 2 - Phonology*. Stanford: Stanford University Press, 1978. pp. 93-152.
- CRUTTENDEN, Allan ed. *Gimson's Pronunciation of English*. London: Arnold, 2001.

- CRYSTAL, David.** *Dictionary of Linguistics and Phonetics*. Oxford: Blackwell Publishers, 1997.
- ČERMÁK, Petr.** *Fonetika a fonologie současné španělštiny*. Praha: Karolinum, 2005.
- DAI, Shaoming.** Quanqiu hanyu shidai de wenhua wenti he guifan wenti [kulturní a standardizační problémy v období globalizace čínštiny]. *Nankai yuyanxue kan*, 2007, No. 1, pp. 131-143.
- DEFRANCIS, John.** *Nationalism and Language Reform in China*. Princeton: Princeton University Press, 1950.
- DEFRANCIS, John.** *The Chinese Language: Fact and Fantasy*. Honolulu: University of Hawaii Press, 1984.
- DEFRANCIS, John ed.** *ABC Chinese-English Dictionary*. Honolulu: University of Hawaii Press, 2000.
- DOHALSKÁ, Marie – SCHULZOVÁ, Olga.** *Fonetika francouzštiny*. Praha: SPN, 1991.
- DOW, Francis D.** *An Outline of Mandarin Phonetics*. Canberra: Australian National University Press, 1972.
- DRAGUNOV, Alexandr Alexandrovič – DRAGUNOVA, Jekatěrina Nikolajevna.** Struktura sloga v kitajskom nacional´nom jazyke. In: *Šovetskoje vostokovedenije* No. 1, Moskva: Izdatel´stvo Akademii nauk SSSR, 1955. pp. 57-74. Čínská verze viz Long Guofu.
- DU, Qing.** *Putonghua yuyinxue jiaocheng* [kurs fonetiky standardní čínštiny]. Beijing: Guangbo dianshi chubanshe, 1999.
- DUANMU, San.** *A Formal Study of Syllable, Tone, Stress and Domain in Chinese Languages*. Ph.D. disertace, MIT, Cambridge (Mass.) 1990.
- DUANMU, San.** Wordhood in Chinese. In: Packard, Jerome ed. *New Approaches to Chinese Word Formation*. Berlin: Mouton de Gruyter, 1998.
- DUANMU, San.** *The Phonology of Standard Chinese*. Oxford: Oxford University Press, 2002.
- DUANMU, San.** *Syllable Structure – the Limits of Variation*. Oxford: Oxford University Press, 2009.
- DUBĚDA, Tomáš.** *Jazyky a jejich zvuky. Univerzálie a typologie ve fonetice a fonologii*. Praha: Karolinum, 2005.
- ERICKSON, Donna et al.** Effect of Tone Height on Jaw and Tongue Articulation in Mandarin Chinese. Referát na International Symposium on Tonal Aspects of Languages. Peking 2004.
- Fangyan diaocha zi biao** [tabulky pro průzkum dialektů]. Beijing: Shangwu yinshuguan, 1986.
- FU, Maoji.** Beijinghua de yinwei he pinyin zimu [fonémy pekingštiny a písmena pinyinu]. *Zhongguo yuwen*, 1956, No. 5, pp 3-12.
- GIEGERICH, Heinz.** *English Phonology. An Introduction*. Cambridge: Cambridge University Press, 1992.
- GOH, Yeng-Seng.** *The Segmental Phonology of Beijing Mandarin*. Taipei: The Crane Publishing, 1997.
- GOLDSMITH, John.** *Autosegmental Phonology*. Ph.D. disertace, MIT, Cambridge (Mass.) 1976.
- GUO, Xi.** Xiandai huaren shehui zhong chengshuo “hanyu“ fangshi duoyangxing de zai kaocha [opětovný průzkum toho, jakými způsoby se v současné čínské společnosti nazývá čínština]. *Nankai yuyanxue kan*, 2007, No. 1, pp. 131-143.
- GUSSENHOVEN, Carlos.** *The Phonology of Tone and Intonation*. Cambridge: Cambridge University Press, 2004.
- GUSSENHOVEN, Carlos – JACOBS, Heike.** *Understanding Phonology*. Beijing: Waiyu jiaoxue yu yanjiu chubanshe, ve spolupr. s Blackwell Publishers, 2000. Pekingské vydání publikace Gussenhoven a Jacobs. *Understanding Phonology*. Oxford: Blackwell Publishers, 1998.
- HÁLA, Bohuslav.** *Slabika, její podstata a vývoj*. Praha: ČSAV, 1956.
- HÁLA, Bohuslav.** *Uvedení do fonetiky češtiny na obecně fonetickém základě*. Praha: ČSAV, 1962.
- HALLIDAY, Michael A. K.** The Origin and Early Development of Chinese Phonology Theory. In: Webster, Jonathan ed. *Studies in Chinese Language. The Collected Works of M. A. K. Halliday*, Vol. 8. London: Continuum, 2005a. pp. 275-293.
- HALLIDAY, Michael A. K.** A Systemic Interpretation of Peking Syllables. In: Webster, Jonathan ed. *Studies in Chinese Language. The Collected Works of M. A. K. Halliday*, Vol. 8. London: Continuum, 2005b. pp. 294-320.
- Handbook of the International Phonetic Association.** Cambridge: Cambridge University Press, 2003.
- Han-ying cidian / A Chinese-English Dictionary.** Beijing: Shangwu yinshuguan, 1985.
- HARTMAN, Lawton.** The Segmental Phonemes of the Peiping Dialect. *Language*, 1944, No. 1, pp. 28-42.

- HE, Ping.** *Hanyu yuyin jiaocheng* [kurs výslovnosti čínštiny]. I.-II. Beijing: Beijing yuyan wenhua daxue chubanshe, 2006-2008.
- HOCKETT, Charles Francis.** Peiping Phonology. *Journal of the American Oriental Society* 1947, No. 4, pp. 253-267.
- HOCKETT, Charles Francis.** *Progressive Exercises in Chinese Pronunciation*. Yale University Far Eastern Publications, Mirror series A, No. 2. New Haven: Yale University, 1951.
- HONG, Beverly ed.** *Chinese Language Use*. Canberra: Australian National University, Contemporary China Centre, 1978.
- HONG, Beverly ed.** *New Papers on Chinese Language Use*. Australian National University, Contemporary China Centre, 1984.
- HOOLE, Philip – HU, Fang.** Tone-Vowel Interaction in Standard Chinese. Referát na International Symposium on Tonal Aspects of Languages. Peking 2004.
- HOWIE, John.** *Acoustical Studies of Mandarin Vowels and Tones*. Cambridge, New York: Cambridge University Press, 1976.
- HSÜEH, Frank** [Xue, Fengsheng]. *Beijing yinxi jixi* [fonologický systém pekingštiny]. Beijing: Beijing Yuyan xueyuan chubanshe, 1986.
- HU, Fang.** The Three Sibillants in Standard Chinese. In: *Proceedings of the 8th International Seminar on Speech Production*, Strassbourg 2008. pp. 105-108.
- HU, Mingyang.** Feminine Accent in the Beijing Vernacular: a Sociolinguistic Investigation. *Journal of the Chinese Language Teachers Association*, 1991, No. 1, pp. 49-54.
- HUANG, Borong – LIAO, Xudong.** *Xiandai Hanyu* [současná čínština]. I. - III. Beijing: Gaodeng jiaoyu chubanshe, 2002.
- HUANG, Raymond.** *Mandarin Pronunciation*. Hong Kong: Hong Kong University Press, 1981.
- CHAO, Yuen-Ren.** The Non-uniqueness of Phonemic Solutions of Phonetic Systems. *Bulletin of the Institute of History and Philology, Academia Sinica*, 1934, Vol. 4, pp. 363-397.
- CHAO, Yuen-Ren.** *Mandarin Primer*. Cambridge (Mass.): Harvard University Press, 1948a.
- CHAO, Yuen-Ren.** The Voiced Velar Fricative as an Initial in Mandarin. *Le Maître Phonétique*, 1948b, Vol. 89, pp. 2-3.
- CHAO, Yuen-Ren.** *A Grammar of Spoken Chinese*. Berkeley: University of California Press, 1968.
- CHAO, Yuen-Ren.** A System of Tone Letters. *Le Maître Phonétique*, 1930, Vol. 45, pp. 24-27. Přetištěno ve *Fangyan*, 1980, No. 2, pp. 81-83.
- CHEN, Gang et al.** *Xiandai Beijing kouyu cidian* [slovník současné hovorové pekingštiny]. Beijing: Yuwen chubanshe, 1998.
- CHEN, Li-mei et al.** VOT Productions of Word-initial Stops in Mandarin and English: a Cross-language Study. In: *Proceedings of the 19th conference on Chinese computational linguistics and Speech Processing (ROCLING)*, Taiwan, Taipei 2007. pp. 303-317.
- CHEN, Matthew Y.** *Tone Sandhi Patterns across Chinese Dialects*. Cambridge: Cambridge University Press, 2000.
- CHEN, Ping.** *Modern Chinese: History and Sociolinguistics*. Cambridge: Cambridge University Press, 1999.
- CH'EN, Ta-tuan et al.** *Chinese Primer*. Cambridge (Mass.): Harvard University Press, 1989.
- CHEN, Yachuan.** *Songqi yin zai duiwai hanyu jiaoxue zhong de diwei ji qi zhishi* [postavení aspirát ve výuce čínštiny cizinců a vědomosti o nich]. In: Zhao, Jinming ed. *Yuyin yanjiu yu duiwai hanyu jiaoxue*. Beijing: Yuyan wenhua daxue chubanshe, 1998. pp. 347-359.
- CHENG, Chin-Chuan** [Zheng, Jinquan]. *A Synchronic Phonology of Mandarin Chinese*. The Hague: Mouton de Gruyter, 1973.
- CHENG, Robert L.** [Zheng, Liangwei]. Mandarin Phonological Structure. *Journal of Linguistics*, 1966, No. 2, pp. 135-138.
- CHENG, Robert L.** [Zheng, Liangwei]. A Comparison of Taiwanese, Taiwan Mandarin, and Peking Mandarin. *Language*, 1985, No. 2, pp. 352-377.
- CHIN, Tsung** [Jin, Cong]. *Sound System of Mandarin Chinese and English: a Comparison*. München: Lincom Europa, 2006.
- CHOMSKY, Noam – HALLE, Morris.** *The Sound Patterns of English*. New York: Harper & Row, 1968.

- ISAJENKO, Boris S.** *Opyt kitajsko-russkogo fonetičeskogo slovarja*. Moskva: Gosudarstvennoje izdatel'stvo inostrannyh i nacional'nyh slovaroj, 1957.
- JIA, Caizhu.** Beijinghua de qingsheng he erhua yun [lehký tón a erizované finály v pekingštině]. *Zhongguo yuwen*, 1992, No. 1, pp. 39-44.
- JIANG, Deng.** Tan Beijinghua “er 二“ de duyin [k výslovnosti číslovky *er* v pekingštině]. *Zhongguo yuwen*, 1983, No. 4, p. 289.
- JIAO, Liwei.** Xiandai yuyinxue de fangxiang [moderní směry v lingvistice]. *Yuyan jiaoxue yu yanjiu*, 2001, No. 2, pp. 41-46.
- JIAO, Liwei – RAN, Qibin – SHI, Feng.** *Ershi shiji de Zhongguo yuyinxue* [fonetická bádání v ČLR ve 20. století]. Taiyuan: Shuhai chubanshe, 2004.
- JIN, Xiaoda – LIU, Guanghui.** *Hanyu putonghua yuyin* [výslovnost standardní čínštiny]. Beijing: Beijing yuyan wenhua daxue chubanshe, 2006.
- JIN, Youjing.** *Putonghua yuyin* [výslovnost standardní čínštiny]. Beijing: Shangwu yinshuguan, 2007.
- JUN, Sun-Ah ed.** *Prosodic Typology: The Phonology of Intonation and Phrasing*. Oxford: Oxford University Press, 2005.
- KANE, Daniel.** *Knížka o čínštině*. Praha: Desert Rose, 2009.
- KARLGREN, Bernhard.** *Études sur la Phonologie Chinoise*. Leiden: E. J. Brill, 1926.
- KARLGREN, Bernhard.** *The Romanization of Chinese. Paper read before the China Society on January 19, 1928*. London: The China Society, 1928.
- KARLÍK et al. eds.** *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002.
- KASEVIČ, Vadim Borisovič.** *Fonologičeskije problemy obščego i vostočnogo jazykoznanija*. Moskva: Nauka, 1983.
- KASEVICH, V. B. – SPESHNEV, N. A.** Zero in Phonological Description: Chinese and Burmese. *Word*, 1970, No.3, pp. 362-372. Přetištěno In: Spěšněv, N. A. *Kitajskaja filologija. Izbrannyje stati*. Sankt Peterburg: Izdatel'stvo Peterburgskogo universiteta, 2006. pp. 52-59.
- KEATING, Patricia.** Phonetic and Phonological Representation of Stop Consonant Voicing. *Language*, 1984, No. 2, pp. 286-319.
- KENSTOWICZ, Michael.** *Phonology in Generative Grammar*. Cambridge: Blackwell Publishers, 1994.
- KING, Paul Lloyd.** *Contextual Factors in Chinese Pinyin System*. Ph.D. disertace, Cornell University, Ithaca 1983.
- KOŘÍNEK, Josef Miloslav – ERHART, Adolf.** *Úvod do fonologie*. Praha: Academia, 2000.
- KRATOCHVÍL, Paul.** *The Chinese Language Today*. London: Hutchinson University Library, 1968.
- KRATOCHVIL, Paul.** Traditions in Chinese Linguistics: Fact or Fiction? *Cahiers de Linguistique Asie Orientale*, 1977, No. 1, pp. 17-30.
- KRATOCHVIL, Paul.** Phonetics and Teaching Chinese. In: Hong, Beverly ed. *Chinese Language Use*. Canberra: Australian National University, Contemporary China Centre, 1978.
- KRČMOVÁ, Marie.** *Úvod do fonetiky a fonologie pro bohemisty*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2006.
- KUBLER, Cornelius.** *The Development of Mandarin in Taiwan: A Case Study of Language Contact*. Taipei: Student Book Co., 1985.
- KUO, Feng-Lan** [Guo, Fenglan]. *Aspects of Segmental Phonology and Chinese Syllable Structure*. Ph.D. disertace, University of Illinois 1994.
- LADEFOGED, Peter.** *A Phonetics Study of West African Languages*. Cambridge: Cambridge University Press, 1964.
- LADEFOGED, Peter – MADDIESON, Ian.** *The Sounds of the World's Languages*. Oxford: Blackwell Publishers, 1996.
- LADEFOGED, Peter – WU, Zongji.** Places of Articulation: an Investigation of Pekingese Fricatives and Affricates. *Journal of Phonetics*, 1984, No. 12, pp. 267-278.
- LAVER, John.** *Principles of Phonetics*. Cambridge: Cambridge University Press, 1994.
- LEE, Chin-Hui et al. eds.** *Advances in Chinese Spoken Language Processing*. Hong Kong: The University of Hong Kong, 2007.
- LEE, Wai-Sum – ZEE, Eric.** Illustrations of the IPA: Standard Chinese (Beijing). In: *Handbook of the International Phonetic Association*. Cambridge: Cambridge University Press, 2003. pp. 109-12.
- LEE, Wai-Sum.** The Articulation of the Coronal Sounds in the Peking Dialect. In: *Proceedings of the International Seminar on Speech Production 8*, Strassbourg 2008. pp. 109-112.
- LI, Fang-Kuei.** The Zero Initial and the Zero Syllabic. *Language*, 1966, pp. 300-302.

- LI, Charles N. – THOMPSON, Sandra A.** *Mandarin Chinese. A Functional Reference Grammar.* Berkeley: University of California, 1981.
- LI, Linling.** *Putonghua yuyin xunlian jiaocheng* [procvičovací kurs výslovnosti standardní čínštiny]. Beijing: Beijing daxue chubanshe, 2003.
- LI, Ming – SHI, Fengmai.** *Hanyu putonghua yuyin bianzheng* [zdokonalování výslovnosti čínštiny]. Beijing: Beijing yuyan wenhua daxue chubanshe, 1998.
- LI, Wen-Chao.** *A Diachronically Motivated Segmental Phonology of Mandarin Chinese.* New York: Peter Lang, 1999.
- LI, Xinkui.** *Zhongguo yin* [výslovnost střední čínštiny]. Beijing: Shangwu yinshuguan, 2008.
- LI, Yanrui.** *Putonghua yinwei yanjiu shuping* [komentář k výzkumu fonémů standardní čínštiny]. *Zhongguo yuwen*, 1984, No. 4, pp. 254-260.
- LIAO, Rongrong – SHI, Feng.** *Hanyu putonghua r shengmu yinzhi de shiyan yanjiu* [experimentální výzkum kvality čínské iniciály *r*]. In: Shi, Feng a Liao, Rongrong. *Yuyin congkao*. Beijing: Beijing yuyan xueyuan chubanshe, 1994a. pp. 177-197.
- LIAO, Rongrong – SHI, Feng.** *Duiwai hanyu jiaoxue zhong r shengmu yinzhi de shiyan yanjiu* [experimentální výzkum kvality čínské iniciály *r* pro výuku čínštiny u cizinců]. In: Shi, Feng a Liao, Rongrong. *Yuyin congkao*. Beijing: Beijing yuyan xueyuan chubanshe, 1994b. pp. 198-214.
- LIBERMAN, Mark – PRINCE, Alan.** On Stress and Linguistic Rhythm. In: *Linguistic Inquiry*, 1977, No. 8, pp. 249-336.
- LIN, Hua.** Understanding Problems in Learning Mandarin Consonants by Monolingual Speakers of English. *Journal of Canadian Teachers of Chinese as a Second Language*, 2005, No. 15, pp. 1-18.
- LIN, Tao.** Guanyu hanyu guifanhua wenti [o problému standardizace čínštiny]. *Zhongguo yuwen*, 1955, No. 8, pp. 4-9. Přetištěno In: Lin, Tao. *Lin Tao Yuyanxue lunwen ji*. Beijing: Shangwu yinshuguan, 2001. pp.240-255.
- LIN, Tao.** Yuyin jiaoxue he ziyin jiaoxue [výuka výslovnosti a výuka výslovnosti znaků]. *Yuyan jiaoxue yu yanjiu*, 1979, No. 4. Přetištěno In: Lin, Tao. *Lin Tao Yuyanxue lunwen ji*. Beijing: Shangwu yinshuguan, 2001. pp. 202-207.
- LIN, Tao.** Beijing guanhua suyuan [pátrání po zdrojích pekingské *guanhua*]. *Zhongguo yuwen* 1987a, No. 3. Přetištěno In: Lin, Tao. *Lin Tao Yuyanxue lunwen ji*. Beijing: Shangwu yinshuguan, 2001. pp. 173-189.
- LIN, Tao.** Beijing guanhua qu de huafen [vymezení oblasti pekingské *guanhua*]. *Fangyan*, 1987b, No. 3. Přetištěno In: Lin, Tao. *Lin Tao Yuyanxue lunwen ji*. Beijing: Shangwu yinshuguan, 2001. pp. 190-201.
- LIN, Tao.** The Scope of Pekingese. In: Wang, William S-Y. ed. *Languages and Dialects of China. JCL Monograph series No 3.* Berkeley: University of California, 1991. pp. 363-376.
- LIN, Tao.** Yuyin yanjiu he duiwai hanyu jiaoxue [fonetická bádání a výuka čínštiny pro cizince]. *Shijie hanyu jiaoxue*, 1996, No. 3. Přetištěno In: Lin, Tao. *Lin Tao Yuyanxue lunwen ji*. Beijing: Shangwu yinshuguan, 2001. pp. 228-233.
- LIN, Tao.** *Putonghua he Beijinghua* [standardní čínština a pekingsština]. Beijing: Yuwen chubanshe, 2000.
- LIN, Tao.** *Lin Tao Yuyanxue lunwen ji* [Lin Tao: výbor z díla]. Beijing: Shangwu yinshuguan, 2001.
- LIN, Tao.** Putonghua de yuyin biaoqun he yuyin jiaoxue [výslovnostní norma standardní čínštiny a výuka její výslovnosti]. Referát na 6. konferenci *Guoji hanyu jiaoxue xuehui taolunhui* [konference Mezinárodní asociace pro výuku čínštiny], Hannover 1999. In: Lin, Tao. *Lin Tao yuyanxue lunwen ji*. Beijing: Shangwu yinshuguan, 2001a. pp. 234-239.
- LIN, Tao.** 20 shiji de Zhongguo yuyanxue [čínská lingvistika ve 20. století]. In: Lin, Tao. *Lin Tao Yuyanxue lunwen ji*. Beijing: Shangwu yinshuguan, 2001b. pp. 282-300.
- LIN, Tao.** Yuyin zai yuwen jiaoxue zhong de diwei [postavení výuky výslovnosti ve výuce čínštiny]. In: Lin, Tao. *Lin Tao Yuyanxue lunwen ji*. Beijing: Shangwu yinshuguan, 2001c. pp. 219-227.
- LIN, Tao.** Putonghua li de *v* [souhláska *v* ve standardní čínštině]. In: Lin, Tao. *Lin Tao Yuyanxue lunwen ji*. Beijing: Shangwu yinshuguan 2001d. pp. 76-80.
- LIN, Tao et al.** *Beijing yuyin shiyan lu* [záznamy pokusů prováděných pro výslovnost pekingsčtiny]. Beijing: Beijing daxue, 1985.
- LIN, Tao – WANG, Lijia.** *Yuyinxue jiaocheng* [kurs fonetiky]. Beijing: Beijing daxue, 2003.

- LIN, Xiaoqin.** Yingyu wei muyu de hanyu xuexi zhe *zh, ch, sh* shiyan fenxi he jiaoxue duice [experimentální analýza a výukové strategie pro souhlásky *zh, ch, sh* u studentů – rodilých mluvčích angličtiny]. In: *Yunnan Shifan daxue xuebao*, 2004, No. 6, pp. 12-14.
- LIN, Yen-Hwei.** *Autosegmental Treatment of Segmental Processes in Chinese Phonology*. Ph.D. disertace, University of Texas at Austin 1989.
- LIN, Yen-Hwei.** *The Sounds of Chinese*. Cambridge: Cambridge University Press, 2007.
- LIN, Yutang.** *Chinese-English Dictionary of Modern Usage*. Hong Kong: The Chinese University of Hong Kong, 1972.
- LINDAU, Mona – NORLIN, Kjell – SVANTESSON, Jan-Olof.** Cross-linguistic Differences in Diphthongs. In: *UCLA Working papers in Phonetics*, Vol. 61, 1985. pp. 40-44.
- LINDAU, Mona – NORLIN, Kjell – SVANTESSON, Jan-Olof.** Some Cross-linguistic Differences in Diphthongs. *Journal of the International Phonetic Association*, 1990, No.1, pp. 10-14.
- LISKER, Leigh – ABRAMSON, Arthur.** A Cross-language Study of Voicing in Initial Stops: Acoustical Measurements. *Word*, 1964, No. 3, pp. 384-422.
- LIŠČÁK, Vladimír.** Jedna čínština či několik čínských jazyků? *Fénix*, 2001, No. 1, pp. 30-40.
- LIU, Fuhua ed.** *Hanyu yuyin xunlian jiaocheng* [kurs cvičení ve výslovnosti čínštiny; určeno japonským učitelům čínštiny]. Beijing: Beijing yuyan wenhua daxue chubanshe, 2006.
- LIU, Guanghui.** *Hanyu putonghua jiaocheng: Yuyin keben* [kurs standardní čínštiny: díl výslovnost]. Beijing: Beijing yuyan wenhua daxue chubanshe, 1998.
- LIU, Guanghui.** *Hanyu putonghua yuyin jiaocheng* [kurs výslovnosti standardní čínštiny]. Beijing: Beijing yuyan wenhua daxue chubanshe, 2002.
- LIU, Guanghui – JIN, Xiaoda.** *Hanyu putonghua yuyin* [fonetika standardní čínštiny]. Beijing: Beijing yuyan wenhua daxue chubanshe, 2006.
- LIU, Guanghui – SHI, Fengmai.** *Hanyu shijian yuyin* [praktická fonetika čínštiny]. Beijing: Jingji guanli chubanshe, 1988.
- LIU, Lunxin.** *Yinyunxue jichu jiaocheng* [základní kurs fonologie]. Beijing: Zhongguo shehui kexue chubanshe, 2002.
- LIU, Xun.** *Xin shiyong hanyu keben / New Practical Chinese Reader*. I. - VI. Beijing: Beijing yuyan wenhua daxue chubanshe, 2003.
- LIU, Zexian.** Beijinghua li jiu jing you duoshao yinjie? [kolik slabik má vlastně pekingština?] *Zhongguo yuwen*, 1957, No. 2, pp. 1-8; No. 3, pp. 17-23.
- LONG, Guo Fu – LONG, Guo Wa** [Dragunov – Dragunova]. *Hanyu putonghua yinjie de jieou* [struktura slabiky ve standardní čínštině]. *Zhongguo yuwen*, 1958, No. 11, pp. 513-521.
- LU, Jianming – SU, Peicheng eds.** *Yuwen xiandaihua he Hanyu pinyin fang'an* [jazyková modernizace a projekt pinyin]. Beijing: Yuwen chubanshe, 2004.
- LU, Yunzhong.** *Qingsheng he erhua* [lehký tón a erizace]. Beijing: Shangwu yinshuguan, 2001.
- LÜ, Shuxiang et al.** *Yuyan, yuyin, wenzhi* [jazyk, výslovnost, písmo]. Xianggang: Xianggang Shanghai shuju, 1966.
- LUDVÍKOVÁ, Marie.** Nejfrekventovanější slabiky v mluvené češtině. In: Těšitelová, M. et al. *O češtině v číslech*. Praha: Academia, 1987.
- LUO, Changpei – WANG, Jun.** *Putong yuyinxue gangyao* [nástin obecné fonetiky]. Beijing: kexue chubanshe, 1957.
- LYOVIN, Anatole V.** *An Introduction to the Languages of the World*. Oxford: Oxford University Press, 1987.
- MA, Jing-Heng Sheng.** *Hanyu fayin lianxi ji ceyan / Drills and Quizzes in Mandarin Chinese Pronunciation*. Beijing: Beijing yuyan wenhua daxue chubanshe, 1999.
- MA, Xianbin et al.** *Putonghua jichu* [základy standardní čínštiny]. Guangzhou: Jinan daxue chubanshe, 2004.
- MADDIESON, Ian.** *Patterns of Sounds*. Cambridge: Cambridge University Press, 1984.
- MARTIN, Samuel E.** Problems of Hierarchy and Indeterminacy in Mandarin Phonology. *Bulletin of the Institute of History and Philology*, 1957, Vol. 29, pp. 209-229.
- MARTÍNEZ-CELDRÁN, Eugenio.** Problems in the Classification of Approximants. *Journal of the International Phonetic Association*, 2004, No. 2, pp. 201-210.
- MCGINNIS, Scott.** Tonal Spelling versus Diacritics for Teaching Pronunciation of Mandarin Chinese. *The Modern Language Journal*, 1997, No. 2, pp. 228-236.

- MOSKALEV, A. A.** Sistema slogov kitajskogo jazyka. In: Roždesvenskij, Ju. V. ed. *Spornye voprosy stroja jazykov Kitaja i Jugo-Vostočnoj Azii*. Moskva: Nauka, 1964. pp. 28-34.
- NI, Haishu.** *Qing mo hanyu pinyin yundong* [hnutí za fonetické písmo na sklonku dynastie Qing]. Shanghai: Shanghai renmin chubanshe, 1959.
- NORMAN, Jerry.** *Chinese*. Cambridge: Cambridge University Press, 1988.
- NOVOTNÁ-HEŘMANOVÁ, Zdenka.** Linguistic Factors of the Low Adaptability of Loan-words to the Lexical System of Modern Chinese. In: *Monumenta Serica* 1967, Vol. XXVI, pp. 103-118.
- NOVOTNÁ-HEŘMANOVÁ, Zdenka.** Contributions to the Study of Loan-words and Hybrid Words in Modern Chinese. *Archiv Orientální*, 1968, No. 2, pp. 295-325.
- OHNESORG, Karel – ŠVARNÝ, Oldřich.** *Études expérimentales des articulations Chinoises*. Rozpravy Československé akademie věd 1955, sešit 5. Praha: Academia, 1955.
- PACKARD, Jerome ed.** *New Approaches to Chinese Word Formation*. Berlin, New York: Mouton de Gruyter, 1998.
- PALCOVÁ, Zdena.** *Fonetika a fonologie češtiny*. Praha: Univerzita Karlova, 1994.
- PENG, Shu-hui et al.** Towards a Pan-Mandarin System for Prosodic Transcription. In: Jun, Sun-Ah ed. *Prosodic Typology*. Oxford: Oxford University Press, 2005. pp. 230-270.
- PENG, Zongping.** *Beijingshua erhua ci yanjiu* [výzkum erizovaných slov pekingštiny]. Beijing, Zhongguo chuanmei daxue chubanshe, 2005.
- PIERREHUMBERT, Janet.** *The Phonology and Phonetics of English Intonation*. Ph.D. disertace, MIT, Cambridge (Mass.) 1980.
- PIKE, Kenneth L.** *Phonetics: a Critical Analysis of Phonetic Theory and a Technic for the Practical Description of Sounds*. Ann Arbor: The University of Michigan Press, 1943.
- POGNAN, Patrice.** Čínština a západní slovanské jazyky – lze (seriózně) uvažovat o reformě pinyinů? In: Blatná, Renata. a Petkevič, Vladimír eds. *Jazyky a jazykověda*. Praha: Ústav Českého národního korpusu Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, 2004. pp. 355-375.
- PULLEYBLANK, Edwin G.** *Middle Chinese: A Study in Historical Phonology*. Vancouver: University of British Columbia Press, 1984.
- QI Jie – ZHAO, Mei – GAO, Shujun.** *Hanyu pinyin jiaocheng / Learning Chinese Phonetic System*. Beijing: Beijing yuyan wenhua daxue, 2005. CD.
- QUILIS, Antonio.** *Tratado de fonología y fonética españolas*. Madrid: Editorial Gredos, 1993.
- RAMSEY, Robert.** *The Languages of China*. New Jersey: Princeton University Press, 1989.
- REN, Chongfen.** *Putonghua xunlian jiaocheng* [kurs provičování standardní čínštiny]. Chongqing: Xinan shifan daxue chubanshe, 2008.
- ROACH, Peter.** *English Phonetics and Phonology*. Cambridge: Cambridge University Press, 1996.
- ROMPORTL, Milan.** *Základy fonetiky*. Praha: SPN, 1977.
- RUHLEN, Meritt.** On the Classification of Chinese. In: Shi, Feng a Shen, Zhongwei eds. *Le zai qi zhong – Wang Shiyuan jiaoshou qishi huayan qingzhu wenji* [radost z bádání – sborník k 70. narozeninám prof. William S.-Y. Wanga]. Tianjin: Nankai daxue, 2004. pp. 121-128.
- SAGART, Laurent.** The Origin of Chinese Tones. In: Shigeki, Kaji ed. *Proceedings of the Symposium Cross Linguistic Studies of Tonal Phenomena, held in Tokyo 1998*. Tokyo: Tokyo University of Foreign Studies, 1999. pp. 91-103.
- SALZMAN, Zdeněk.** *Jazyk, kultura a společnost. Úvod do lingvistické antropologie*. Praha: Academia, 1997.
- SAMPSON, Geoffrey.** *Schools of Linguistics*. London: Hutchinson Publishing, 1985.
- SANDHOP, Martin – SCHÄFER, Stefan.** *Einführung in die Phonetik und Phonologie des Deutschen*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002.
- SEHNAL, David.** Čínský jazyk, nebo čínské jazyky? *Cizí jazyky*, 2001, No. 4, pp. 118-119.
- SEHNAL, David.** Čínské znakové písmo, jeho povaha a vývoj. In: Černá, Z. a Lomová, O. eds. *Z myšlenek a představ Žluté země*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2002. CD.
- SEYBOLT, Peter – CHIANG, Gregory Kuei-ke eds.** *Language Reform in China*. New York: M. E. Sharpe, 1979.
- SHEN, Helen H. – TSAI, Chen-Hui – ZHOU, Yunong.** *Hanyu pinyin rumen / Introduction to Standard Chinese Pinyin System*. Beijing: Beijing yuyan wenhua daxue chubanshe, 2006.
- SHEN, Jiong.** Hanyu yudiao gouzao he yudiao leixing [konstruování čínské intonace a její typy]. *Fangyan*, 1994, No. 3, pp. 221-228.

- SHI, Cunzhi.** Beijinghua yinwei wenti shangque [diskuse o otázce fonémů pekingštiny]. *Zhongguo yuwen*, 1957, No. 2, pp. 9-15.
- SHI, Feng.** Hanyu yuyin jiaoxue biji [poznámky k výuce čínské fonetiky]. *Nankai yuyin xuekan*, 2007, No. 1, pp. 144-152.
- SHI, Feng.** *Yuyin geju – yuyinxue yu yinxuxue jiaohuidian* [fonetické vzorce – průsečíky fonetiky a fonologie]. Beijing: Shangwu yinshuguan, 2008.
- SHI, Feng – LIAO, Rongrong.** *Yuyin conggao* [sborník fonetických článků]. Beijing: Beijing yuyan xueyuan chubanshe, 1994.
- SHI, Feng – SHEN, Zhongwei.** *Le zai qi zhong – Wang Shiyuan jiaoshou qishi huayan qingzhu wenji.* [radost z bádání – sborník k 70. narozeninám prof. William S.-Y. Wanga]. Tianjin: Nankai daxue, 2004.
- SHI, Feng – ZHU, Siyu.** Zhuo shang yuyin gongzuoshi. Jisuanji yuyin fenxi zhuanjia xitong [Mini Speech-Lab – systém počítačové analýzy řeči pro výuku]. In: Shi, Feng. *Yuyin geju – Yuyinxue yu yinxuxue jiaohuidian.* Beijing: Shangwu yinshuguan, 2008. pp. 400-414.
- SHI, Xiangdong.** Hanyu putonghua de *-n* yunwei [terminála *-n* ve standardní čínštině]. In: Shi, Feng a Shen, Zhongwei eds. *Le zai qi zhong – Wang Shiyuan jiaoshou qishi huayan qingzhu wenji.* Tianjin: Nankai daxue, 2004. pp. 213-221.
- SKALIČKOVÁ, Alena.** *Fonetika současné angličtiny.* Praha: SPN, 1982.
- SPĚŠNĚV, Nikolaj Alexejevič.** *Akustičeskaja charakteristika glasnych kitajskogo jazyka.* Autoreferát kandidátské disertace. Leningradskij gosudarstvennyj universitet 1968. mimeo.
- SPĚŠNĚV, Nikolaj Alexejevič.** *Fonetika kitajskogo jazyka.* Leningrad: Izdatel'stvo Leningradskogo universiteta, 1980. 1. vyd. 1972.
- SPĚŠNĚV, Nikolaj Alexejevič.** *Vvedenie v kitajskij jazyk: fonetika i razgovornyj jazyk.* Sankt Peterburg: Karo, 2003.
- SPĚŠNĚV, Nikolaj Alexejevič.** *Kitajskaja filologija. Izbrannyje stati.* Sankt Peterburg: Izdatel'stvo Peterburgskogo universiteta, 2006.
- SPĚŠNĚV, Nikolaj Alexejevič.** Ob akustičeskoj charakteristike udarnych glasnych kitajskogo jazyka v otkrytom sloge. In: *Kitajskaja filologija.* Sankt Peterburg: Izdatel'stvo Peterburgskogo universiteta 2006a. pp. 35-40.
- SPĚŠNĚV, Nikolaj Alexejevič.** Rol' melodičeskich charakteristik tona v vosprijatii kitajskoj reči. In: *Kitajskaja filologija.* Sankt Peterburg: Izdatel'stvo Peterburgskogo universiteta, 2006b. pp. 41-44.
- SPĚŠNĚV, Nikolaj Alexejevič.** K voprosu o proiznositelnoj norme kitajskogo literaturnogo jazyka. In: *Kitajskaja filologija.* Sankt Peterburg: Izdatel'stvo Peterburgskogo universiteta, 2006c. pp. 45-51.
- SPĚŠNĚV, Nikolaj Alexejevič.** O zavisimosti finalej kitajskogo jazyka ot tona. In: *Kitajskaja filologija.* Sankt Peterburg: Izdatel'stvo Peterburgskogo universiteta, 2006d. pp. 65-86.
- SPĚŠNĚV, Nikolaj Alexejevič.** O sootnošenii tonov s segmentnymi jedinicami v kitajskom jazyke. In: *Kitajskaja filologija.* Sankt Peterburg: Izdatel'stvo Peterburgskogo universiteta, 2006e. pp. 99-103.
- SU, Peicheng.** Digraphia: a Strategy for Chinese Characters for the Twenty-First Century. *International Journal of the Sociology of Language*, 2001, No. 150, pp. 109-124.
- SU, Peicheng.** Zhongguo yuwen xiandaihua de huigu yu zhanwang [ohlédnutí za jazykovou modernizací, její perspektivy]. In: Lu, Jianming a Su, Peicheng eds. *Yuwen xiandaihua he Hanyu pinyin fang'an.* Beijing: Yuwen chubanshe, 2004. pp. 25-39.
- SU, Xinchun – LIN, Jinzhan.** Putonghua yinjie shu ji zaiziliang de tongji fenxi [statistická analýza počtu čínských slabik a obslužnosti znaků slabikami]. *Zhongguo yuwen*, 2006, No. 3, pp. 274-284.
- SUN, Chaofen.** *Chinese: A Linguistic Introduction.* Cambridge: Cambridge University Press, 2006.
- ŠVARNÝ, Oldřich.** Variability of Tone Prominence in Chinese (Pekinese). In: Hřebíček, Luděk ed. *Asian and African Languages in Social Context.. Dissertationes Orientales 34.* Praha: Academia, 1974. pp. 127-186.
- ŠVARNÝ, Oldřich.** The Functioning of the Prosodic Features in Chinese (Pekinese). *Archiv Orientální*, 1991a, No. 2, pp. 208-216.
- ŠVARNÝ, Oldřich.** Prosodic Features in Chinese (Pekinese): Prosodic Transcription and Statistical Tables. *Archiv Orientální*, 1991b, No. 3, pp. 234-254.
- ŠVARNÝ, Oldřich.** *Učební slovník jazyka čínského.* I. - IV. Olomouc: Univerzita Palackého, 1998-2000.
- ŠVARNÝ, Oldřich et al.** *Úvod do hovorové čínštiny.* Praha: SPN, 1967.

- ŠVARNÝ, Oldřich et al.** *Hovorová čínština v příkladech I. - IV.* Olomouc: Univerzita Palackého, 1998.
- ŠVARNÝ, Oldřich – ZVELEBIL, Kamil.** Some Remarks on the Articulation of the 'Cerebral' Consonants in Indian Languages, especially Tamil. *Archív Orientální*, 1955, No. 3, pp. 374-434.
- TANG, Zuofan.** *Yinyunxue jiaocheng* [kurs historické fonologie]. Beijing: Beijing daxue, 2002.
- TLÁSKAL, Jaromír.** *Fonetika a fonologie současné evropské portugalštiny.* Praha: Karolinum, 2006.
- TRASK, Robert L.** *A Dictionary of Phonetics and Phonology.* London: Routledge, 1996.
- TŘÍSKOVÁ, Hana.** Jsou čínské „retroflexy“ retroflexní? „Palatály“ palatální? „Veláry“ velární? Poznámky k terminologii. In: *I. výroční česko-slovenská sinologická konference, Univerzita Karlova v Praze, 9.-10. 11. 2007. Sborník ke konferenci.* mimeo. pp. 219-254.
- TŘÍSKOVÁ, Hana.** The Sounds of Chinese and how to Teach them. Recenzní článek na Lin, Yen-hwei. *The Sounds of Chinese.* Cambridge: Cambridge University Press, 2008. *Archiv Orientální*, 2008, No. 4, pp. 509-543.
- TŘÍSKOVÁ, Hana ed.** *Transkripce čínštiny I, II.* Praha: Česko-čínská společnost, 1999.
- UHER, David – LIU, Xuemin – VYKOUKAL, Jakub.** *Učebnice čínské konverzace.* Praha: Leda, 2007.
- VOCHALA, Jaromír – HRDLÍČKOVÁ, Věna.** *Úvod do studia sinologie.* Praha: SPN, 1985.
- VOCHALA, Jaromír – VOCHALOVÁ, Žu-čen.** *Základní kurs současné čínštiny. I. - IV.* Praha: SPN, 1980.
- VOLÍN, Jan.** *IPA-Based Transcription for Czech Students of English.* Praha: Karolinum, 2006.
- WAN, Hong.** *Dangdai hanyu de shehui yuyanxue guanzhao: wailaici jinru hanyu de disan ci gaochao he Xiang Tai ciyu de beishang / The Third Wave of Loanwords in Standard Chinese.* Tianjin: Nankai daxue chubanshe, 2007.
- WANG, Fushi.** *Beijingshua yunmu de jige wenti* [některé problémy týkající se finál pekingštiny]. *Zhongguo Yuwen*, 1963, No. 2, pp. 115-124.
- WANG, Jialing – SMITH, Norval eds.** *Studies in Chinese Phonology.* Berlin and New York: Mouton de Gruyter, 1997.
- WANG, Jenny [Wang Zhijie].** *The Geometry of Segmental Features in Beijing Mandarin.* Ph.D. disertace, University of Delaware 1993.
- WANG, Li.** *Hanyu shi gao* [nástin historie čínštiny]. I. - III. Beijing: Kexue chubanshe, 1957-1958.
- WANG, Li.** *Hanyu yinyun* [historická fonologie čínštiny]. Beijing: Zhonghua shuju, 1998.
- WANG, Lijia.** *Putonghua yinwei yanjiu zhong de jige wenti* [několik otázek spojených s výzkumem fonémů standardní čínštiny]. *Yuwen yanjiu*, 1988, No. 3, pp. 3-8.
- WANG, Lijia.** *Yinxixue jichu* [základy fonologie]. Beijing: Yuwen chubanshe, 1991.
- WANG, Lijia.** *Hanyu pinyin yundong yu Han minzu biao zhunyu* [hnutí za fonetické písmo pro čínštinu a za jazykovou normu čínštiny]. Beijing: Yuwen chubanshe, 2003.
- WANG, Lijia – BAO, Huaiqiao.** *Luo Changpei xiansheng yu Zhongguo yuyinxue* [pan Luo Changpei a čínská fonetická badání]. *Zhongguo yuwen*, 2009, No. 4, pp. 302-305.
- WANG, Lijia et al.** *Xiandai Hanyu* [současná čínština]. Beijing: Shangwu yinshuguan, 2002.
- WANG, Ping – SHI Feng.** *Beijingshua yi ji yuanyin de tongji fenxi* [statistická analýza akustiky jednoduchých samohlásek pekingštiny]. *Zhongguo yuyin xuebao*, 2008, No. 1, pp. 104-110.
- WANG, Ruojiang.** *Hanyu zhengyin jiaocheng* [kurs zdokonalování výslovnosti čínštiny]. Beijing: Beijing daxue chubanshe, 2007.
- WANG, William S-Y.** A Note on Tone Development. In: *The Chinese Language Society of Hong Kong ed. Wang Li Memorial Volumes.* Hong Kong: Joint Publishing, 1987.
- WANG, William S-Y. ed.** *Languages and Dialects of China. JCL Monograph series No. 3.* Berkeley: University of California, 1991.
- WONG, Helen.** Outline of the Mandarin Phonemic System. *Word*, 1953, No. 3, pp. 211-276.
- WU, Jiemin.** *Putonghua yuju zhong de shengdiao bianhua* [standardní čínština a změny tónů ve větě]. *Zhongguo yuwen*, 1982, No. 6, pp. 439-449.
- WU, Wencho.** The Adoption of the Chinese Phonetic Alphabet as the International Standard for Romanization of Chinese Names of Persons and Places. *Journal of Chinese Linguistics*, 1980, No. 2, p. 320.
- WU, Yuwen.** *Mandarin Segmental Phonology.* Ph.D. disertace, University of Toronto 1994.

- WU, Zongji.** Shilun putonghua yuyin de qubie tezheng ji qi xianghu guanxi [o distinktivních rysech ve zvukové stavbě čínštiny a jejich vzájemných vztazích]. *Zhongguo yuwen*, 1980, No. 5, pp. 321-334. Přetištěno In: Wu, Zongji. *Wu Zongji yuyanxue lunwen ji*. Beijing: Shangwu yinshuguan, 2004. pp. 126-140.
- WU, Zongji.** *Hanyu putonghua danyinjie yutu ce* [spektrografické album slabik standardní čínštiny]. Beijing: Shehui kexue chubanshe, 1986.
- WU, Zongji.** *Wu Zongji yuyanxue lunwen ji* [Wu Zongji: výbor z díla]. Beijing: Shangwu yinshuguan, 2004.
- WU, Zongji.** Putonghua fuyin bu songqi – songqi qubie de shiyan yanjiu [experimentální výzkum odlišností čínských neaspirovaných a aspirovaných souhlásek]. In: Wu, Zongji. *Wu Zongji yuyanxue lunwen ji*. Beijing: Shangwu yinshuguan, 2004a. pp. 31-65.
- WU, Zongji.** Putonghua ling shengmu yinjie qishiduan de shengxue fenxi [akustická analýza počátečního elementu u čínských slabik s nulovou iniciálou]. In: Wu, Zongji. *Wu Zongji yuyanxue lunwen ji*. Beijing: Shangwu yinshuguan, 2004b. pp. 113-125.
- WU, Zongji.** Luo Changpei shi jue ding le wode yi sheng shiye [o mé celoživotní profesi rozhodl Luo Changpei]. *Zhongguo yuwen*, 2009, No. 4, p. 321.
- WU, Zongji et al.** *Xiandai hanyu yuyin gaiyao* [nástin fonetiky současné čínštiny]. Beijing: Huayu jiaoxue chubanshe, 1992.
- WU, Zongji – LIN, Maocan.** *Shiyan yuyinxue gaiyao* [nástin experimentální fonetiky]. Beijing: Gaodeng jiaoyu chubanshe, 1989.
- Xiandai hanyu cidian / The Contemporary Chinese Dictionary.** Beijing: Waiyu jiaoxue yu yanjiu chubanshe, 2002.
- Xiandai hanyu pinlü cidian** [frekvenční slovník současné čínštiny]. Beijing: Beijing Yuyan xueyuan chubanshe, 1986.
- Xiandai yuyanxue cidian** [slovník moderní lingvistiky]. Beijing: Shangwu yinshuguan, 2002. Přel. z angl. originálu Crystal, David. *A Dictionary of Linguistics and Phonetics*. Oxford: Blackwell Publishers, 1997.
- XIAO, Richard – RAYSON, Paul – MCENERY, Tony.** *A Frequency Dictionary of Mandarin Chinese*. London: Routledge, 2009.
- XU, Shirong.** Beijing yuyin yinwei jian shu. [stručný popis fonémů pekingštiny]. *Yuwen xuexi*, 1957, No. 8, pp. 22-24.
- XU, Shirong.** *Putonghua yuyin jianghua* [rozprava o výslovnosti standardní čínštiny]. Beijing: Wenzhi gaige chubanshe, 1958.
- XU, Shirong.** *Putonghua yuyin zhishi* [vědomosti o výslovnosti standardní čínštiny]. Beijing: Wenzhi gaige chubanshe, 1980.
- XU, Shirong.** *Putonghua yuyin changshi* [běžné vědomosti o výslovnosti standardní čínštiny]. Beijing: Yuwen chubanshe, 1999.
- XU, Yi.** Putonghua yinlian de shengxue yuyin texing [akustické vlastnosti slabičného předělu ve standardní čínštině]. *Zhongguo yuwen*, 1986, No. 5, pp. 353-360.
- YAO, Youchun.** Ying kaizhan dui difang putonghua de yanjiu [je třeba zahájit výzkum lokálních variet standardní čínštiny]. *Yuwen jianshe*, 1989, No. 3, pp. 18-21.
- YIN, Binyong.** Hanyu yusu de dingliang yanjiu [kvantitativní výzkum čínských morfémů]. *Zhongguo yuwen*, 1984, No. 5, pp. 338-347.
- YIN, Binyong – FELLE, Mary.** *Chinese Romanization. Pronunciation and Orthography*. Beijing: Sinolingua, 1990.
- YIP, Moira.** *Tone*. Cambridge: Cambridge University Press, 2002.
- YOU, Rujie – QIAN, Nairong – GAO, Zhengxia.** Lun putonghua de yinwei xitong [o systému fonémů standardní čínštiny]. *Zhongguo yuwen*, 1980, No. 5, pp. 328-334.
- YUAN, Jiahua.** *Hanyu fangyan gaiyao* [úvod do dialektologie čínštiny]. Beijing: Wenzhi gaige chubanshe, 1960.
- Yuyan wenzi guifan shouce** [příručka ke standardizaci jazyka a písma]. Beijing: Yuwen chubanshe, 1994.
- Yuyan wenzi yingyong / Applied Linguistics**, červen 2008, zvláštní číslo. Beijing: Zhonghua renmin gongheguo jiaoyubu.

- Yuyinxue he yinxixue cidian* [slovník fonetiky a fonologie]. Beijing: Yuwen chubanshe, 2000. Přel. z angl. originálu Trask, Robert L. *A Dictionary of Phonetics and Phonology*. London: Routledge, 1996.
- ZENG, Jinjin.** Jisuanji yuyin fenxi ji qi hanyu jiaoxue zhong de yingyong [počítačová analýza řeči a její využití ve výuce čínštiny]. Referát na 6. konferenci *Guoji hanyu jiaoxue xuehui taolunhui* [konference Mezinárodní asociace pro výuku čínštiny], Hannover 1999.
- ZENG, Yumei.** *Duiwai hanyu yuyin* [výuka fonetiky čínštiny pro cizince]. Changsha: Hunan shifan daxue chubanshe, 2007.
- ZHANG, Qingchang.** Hanyu pinyin fang'an de bijiao yanjiu [srovnávací výzkum latinizačních systémů pro čínštinu]. In: Zhao, Jinming ed. *Yuyin yanjiu yu duiwai hanyu jiaoxue*. Beijing: Yuyan wenhua daxue chubanshe, 1998. pp. 408-424.
- ZHAO, Cheng.** *Zhongguo gudai yunshu* [staré čínské rýmovníky]. Beijing: Zhonghua shuju, 2004.
- ZHAO, Jinming ed.** *Yuyin yanjiu yu duiwai hanyu jiaoxue* [fonetické výzkumy a výuka čínštiny pro cizince]. Beijing: Beijing yuyan wenhua daxue chubanshe, 1998.
- ZHENG, Yuling – BAO, Huaiqiao.** Research on the Semivowel by Dynamic Palatogram in Standard Chinese. Referát na *International Symposium on Chinese Spoken Language Processing (ISCSLP)*, Taipei 2002.
- ZHENG, Yuling – LIU, Jia.** Putonghua fuyin fayin buwei ji yueshu yanjiu [výzkum artikulace souhlásek standardní čínštiny]. *Zhongguo yuyin xuebao*, 2008, No. 1, pp. 171-178.
- ZHOU, Dianfu.** *Guoji yinbiao zixue shouce* [IPA - příručka pro samouky]. Beijing: Shangwu yinshu guan, 1985.
- ZHOU, Dianfu – WU, Zongji.** *Putonghua fayin tupu* [artikulační diagramy hlásek standardní čínštiny]. Beijing: Shangwu yinshuguan, 1963.
- ZHOU, Jin.** A Study of Speech Errors in Mandarin Chinese. Ph.D. disertace, Oxford University 1995.
- ZHOU, Minglang ed.** *Language Policy in the People's Republic of China: Theory and Practice since 1949*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers, 2004.
- ZHOU, Youguang.** *Zhongguo pinyin wenzi yanjiu* [výzkum otázky fonetického písma v Číně]. Shanghai: Dongfang shudian, 1952.
- ZHOU, Youguang.** *Hanyu pinyin fang'an jichu zhishi* [základní vědomosti o pinyinu]. Beijing: Yuwen chubanshe, 1996.
- ZHOU, Youguang.** *Pinyinhua wenti* [k otázce pinyinizace]. Beijing: Wenzi gaige chubanshe, 1980.
- ZHOU, Youguang.** *The Historical Evolution of Chinese Languages and Scripts*. Columbus: Ohio State University, National East Asian Language Resource Center, 2003.
- ZHOU, Youguang.** *Hanyu pinyin wenhua jinliang* [pinyin jako nástroj kultury]. Beijing: Shenghuo dushu xinzhi, 2007.
- ZHU, Chuan ed.** *Waiguo xuesheng hanyu yuyin xuexi duice* [strategie pro zahraniční studenty studující výslovnost čínštiny]. Beijing: Yuwen chubanshe, 1997.
- ZHU, Xiaonong.** Guanyu zhongwen yuyinxue shuyu de ji dian kanfa [několik názorů na čínské fonetické termíny]. *Zhongguo yuyin xuebao*, 2008, No. 1, pp. 71-76.